

5/43/09
18.6.2009

Sosiaali- ja terveysministeriö

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto tasa-arvoselonteon pääteemoista

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta kiittää sosiaali- ja terveysministeriötä lausuntopyynnöstä, esittää lausunnossaan yhtä uutta pääteemaa ja painottaa tasa-arvoselonteon pääteemojen sisällä seuraavia kysymyksiä.

Miehet ja tasa-arvo nostettava yhdeksi pääteemaksi selonteossa

Sukupuolten tasa-arvon yksi keskeisistä tehtävistä on ollut naisten yhteiskunnallisen aseman parantaminen. Myös selkeä enemmistö aktiivisista tasa-arvotoimijoista on naisia. Miehet ovat kuitenkin keskeisessä asemassa sukupuolten tasa-arvon edistymisen kannalta. Vanhasen I hallituskauden tasa-arvo-ohjelmassa (2003-2007) aloitettu *järjestelmällinen miehet ja tasa-arvo -teeman tarkastelu tulee vakiinnuttaa erottamattomaksi osaksi tasa-arvopoliittikan ydinaluetta*.

Vaikka mieskysymysten käsittely läpileikkaavasti selonteossa olisi monelta osin perusteltua, *tasa-arvoasiain neuvottelukunta katsoo, että miehet ja tasa-arvo tulee nostaa omaksi pääteemakseen*. Miehet ja tasa-arvo on tasa-arvopoliittisena teemana uusi ja valtavirtaistamisen vaarana tässä vaiheessa on, että läpileikkaavassa tarkastelussa erityisesti monimuotoiset miesnäkökulmat häviävät. Yleisemminkin tasa-arvopoliitikassa on aktiivisesti opeteltava miessukupuolen tekemistä näkyväksi. Tällä voidaan edistää mieserityisten kysymysten näkyväksi tuloa, mutta myös miesten toiminnasta aiheutuvien ongelmien entistä avoimempaa yhteiskunnallista käsittelyä. Lisäksi tällöin voidaan oppia ymmärtämään paremmin miesten monimuotoisuutta sekä eri miesryhmiä koskettavien mieserityisten tasa-arvokysymysten intressiyhteyksiä tasa-arvon perinteisiin ns. naiskysymyksiin. Näin voidaan vähentää sukupuolten vastakkainasettelun ilmapiiriä sekä kehittää nykyistä tehokkaampia keinoja sekä naisia että miehiä hyödyttävän politiikan toteuttamiselle.

Suomessa yleinen tapa ymmärtää miehet ja tasa-arvo on ajatella, että kyse on miesten näkökulmasta tasa-arvoon ja että keskeinen sisältöalue on miesten kokemat ongelmat. Tämä näkökulma on molemmilta osin liian suppea. Miehillä ei ole automaattisesti sukupuolensa takia erityistä miesnäkökulmaa, jota naisilla ei voisi olla. Miehillä saattaa olla erilaisia kokemuksia ja näkökulmia tasa-arvopoliittisiin kysymyksiin kuin naisilla. Sama tilanne voi olla eri tavoin ongelmallinen naisille ja miehille. Miesten osallistuminen on tärkeää, koska sukupuolten välinen tasa-arvo ja sen edistäminen koskee sekä miehiä että naisia.

Miehet voivat tuoda tasa-arvopoliittiseen keskusteluun uusia, keskustelun kannalta rakentavia näkökulmia ja teemoja. On ilmeistä, että läheskään kaikkia miehiin liittyviä tasa-arvokysymyksiä ei ole vielä eksplisiittisesti nimetty. Toisaalta monikaan tasa-arvohaaste ei ole käytännössä jaettavissa puhtaasti mies-

tai naiskysymykseksi eivätkä miesten ja naisten edut ole pääsääntöisesti vastakohtaisia. Sen sijaan tasa-arvokysymyksillä saattaa olla eri mies- ja naisryhmien välillä hyvinkin erilaisia vaikutuksia, jotka eivät nouse esiin ilman yksityiskohtaista tarkastelua. Selonteossa on tärkeää pohtia tätä omana teemanaan, jotta miehiä koskevaa tasa-arvopoliittikkaa voidaan tulevaisuudessa vahvistaa ja jotta miehet voisivat aktiivisesti edistää tasa-arvopoliittikan tavoitteiden toteutumista nykyistä paremmin omilla toimillaan.

Pääteema: päätöksenteko

Naiset ovat edenneet selvästi hitaammin talouselämän johtopaikoille kuin poliittiseen päätöksentekoon. Vuonna 2006 pörssin päälistan runsaan sadan yrityksen hallituksissa naisia oli 12 prosenttia. Valtion nimeämistä yhtiöiden hallitusten jäsenistä naisten osuus on ylittänyt 40 prosenttia.

Sekä julkisella että yksityisellä sektorilla naisia on keski- ja ylimmässä johdossa huomattavasti miehiä vähemmän. Vuonna 2005 ministeriöiden korkeimmista virkamiehistä neljäsosa oli naisia. Kunnan- ja kaupunginjohtajista 13 % oli naisia. *Naisten urakehitystä tulee suunnitelmallisesti edistää julkisella ja yksityissektorilla. Toimenpiteistä ja kehityssuunnasta tulee myös raportoida säännöllisesti.*

Käytännössä esimiehet luovat etenemismahdollisuudet. Työnantajien tulee olla tasapuolisia tarjotessaan etenemis- ja pätevyitysmahdollisuuksia, mm. valittaessa sijaisia. Naisten urakehitystä sekä julkisella että yksityisellä sektorilla tulee tukea mm. järjestämällä naisten johtamiskoulutusohjelmia. Nimityspoliittikan avoimuus ja joustavat työjärjestelyt ovat avainasemassa, kun halutaan lisätä naisia johtopaikoille. *Tasa-arvolain ja tasa-arvosuunnittelun käyttöä naisten urakehityksen edistämiseksi tulee selvittää ja kehittää. Lisäksi sukupuolen mukaista johtajuustilastointia tulee kehittää.*

Vuonna 2008 valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävien sanomalehtien (33 kpl) vastaavista päätoimittajista 97 % oli miehiä ja vastaavasti vain 3 % naisia.

Suomessa toimittajakunnan sukupuolijakauma on tasainen, mutta naisten osuus uutisten haastateltavista ja muista toimijoista oli vuoden 2005 Global media monitoring – Who makes the news -tutkimuksen mukaan vain 28 %. Tutkimuksen tulos naisten osuudesta uutisten toimijoina on samansuuntainen kuin Suomessa aiemmin toteutetuissa tutkimuksissa vuosilta 2002, 1995 ja 1989. Esimerkiksi politiikkaan liittyvien uutisaiheiden päähenkilöistä 15% oli naisia ja 85% miehiä. Uutisten asiantuntijoista 23% oli naisia, 77% miehiä. Tietyn organisaation tai muun tahon edustajista naisia oli 27%, miehiä 73%.

Tutkimuksen globaalissa vertailussa oli nähtävissä sama ristiriita kuin Suomen toimittajien ja toimijoiden sukupuolijakaumissa: toimittajina on yhtä lailla miehiä ja naisia, mutta miesten näkyvyys toimijoina oli selvästi suurempaa. Toimittajan sukupuoli ei näyttänyt vaikuttavan jutun aiheeseen, eikä myöskään siihen, onko jutussa naistoimijoita. Tutkimuksessa nähtiinkin naisten hiljainen näkymättömyys uutisten toimijoina suurimmaksi yksittäiseksi tasa-arvoa haastavaksi tekijäksi.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää epäkohtana myös sitä, ettei maahanmuuttaja- ja vähemmistönaisten osallistumisesta poliittiseen ja julkiseen toimintaan ja tiedemaailman toimintaan ole tilastotietoja. Lisäksi saamelaisnaisten poliittinen edustus on riittämätön sekä heidän yhteisöissään että valtakunnan tasolla ja saamelaispolitiikasta puuttuu sukupuolinäkökulma.

Pääteema: työelämä sekä työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen

Määräaikaiset työsuhteet ovat Suomessa yleisiä. Euroopan maista ainoastaan Espanjassa naiset työskentelevät määräaikaisissa työsuhteissa selvästi useammin kuin Suomessa. Määräaikaiset työsuhteet kohdistuvat erityisesti synnytysikäisiin ja koulutettuihin 25 – 45-vuotiaisiin naisiin. Määräaikaiset työsuhteet ovat tyypillisimpiä sosiaali-, terveys- ja opetusalailla. Valtaosa määräaikaisista on määräaikaisessa työsuhteessa koska ei ole löytänyt vakinaista työtä.

YK:n TSS-sopimusta valvova komitea on todennut, että määräaikaisten työsuhteiden laajamittainen käyttö voi tosiasiallisesti rajoittaa työhön liittyviä yksilön oikeuksia. Määräaikaiset työsuhteet kohdistuvat erityisesti nuoriin naisiin. Hoivavastuun sukupuolittuneen jakautumisen vuoksi nuoret naistyöntekijät saattavat näyttäytyä työnantajalle potentiaalisina monivuotiselle hoitovapaalle jäävinä työntekijöinä, eikä heidän työsuhdettaan uskalleta tästä syystä vakinaistaa. Tutkimuksissa epätasaisella vanhempain- ja hoitovapaiden jakautumisella naisten ja miesten välillä on havaittu olevan negatiivinen vaikutus myös naisten palkka- ja urakehitykseen.

Vanhempainvapaajärjestelmä tulee uudistaa ja selkeyttää. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta on esittänyt Stakesissa kehitettyä ns. laajennettua Islannin mallia, jossa vanhempainvapaasta 6 kuukautta olisi korvamerkitty äidille, 6 kuukautta isälle ja 6 kuukautta vanhemmat voisivat sopimuksensa mukaan jakaa keskenään. Kokemus isien perhevapaiden pidosta Suomessa ja muissa pohjoismaissa viittaa siihen, että isät käyttävät yleisimmin niitä vapaita, jotka on nimenomaan nimetty isille. Lisäksi isät käyttävät vapaita silloin, jos perhe (lapsi) ne muuten menettäisi. Uudistus siis kannustaisi isiä käyttämään nykytilannetta selvästi pidempää 6 kuukauden vapaajaksoa. Isän puolen vuoden itsenäisen hoitajakso toimisi vankkana perustana isän ja lapsen suhteen rakentumiselle. Tällä saattaisi olla positiivisia vaikutuksia myös erojen ennaltaehkäisyn kannalta ja se todennäköisesti parantaisi myös isien asemaa huoltajuuksiistoissa.

Pääteema: naisiin kohdistuva väkivalta

Naisiin kohdistuva väkivalta on ollut keskeinen tasa-arvo-ongelma jo vuosikymmeniä. Sukupuolittuneen väkivallan laajuudesta huolimatta väkivallan ehkäisytyö on perustunut paljolti projekteihin ja määräaikaisiin työsuhteisiin. Stakesissa toteutetun naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiprojektin päättymisen jälkeen vuonna 2002 Suomesta on puuttunut valtakunnallinen naisiin kohdistuvan väkivallan vastaista työtä koordinoiva taho. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää ensiarvoisen tärkeänä, että *väkivallan vastainen työ järjestetään ministeriöissä pysyväille pohjalle*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitokseen sijoitettu *valtakunnallisen naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen työn koordinaatioyksikön työ tulee käynnistää mahdollisimman pian riittävästi resursoituna*.

Väkivallan ehkäisytyön on pohjaututtava ihmisoikeus- ja tasa-arvoajattelulle. *Valtion tulee toimia aktiivisesti väkivallan vähentämiseksi ja sen on kannettava vastuu sukupuolittuneen väkivallan vastaisen työn tosiasiallisesti riittävästä ja jatkuvasta resursoinnista*. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää ensiarvoisen tärkeänä, että Suomen selkeästi alimitoitettu turvakotiverkosto laajennetaan vastaamaan Euroopan unionin suosituksia. Myös maksuton ympärivuorokautinen puhelinpäivystys on toteutettava pikimmiten.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta korostaa tuomareille ja syyttäjille annettavan koulutuksen tärkeyttä lähisuhteissa tapahtuneen sukupuolittuneen väkivallan erityispiirteiden tunnistamiseksi ja siihen liittyvän tekijän uhriinsa kohdistaman vallankäytön havaitsemiseksi. Myös muiden ammattikuntien kuten lääkärien ja terveydenhoitohenkilökunnan valmiuksia väkivallan puheeksi ottamiseksi potilaan kanssa on järjestelmällisesti lisättävä.

Naisiin kohdistuvan väkivallan lainsäädäntöä tulee kehittää. Naiseen kohdistuvan väkivallan tekijä on usein hänen puolisonsa. Käytännössä puolisoon kohdistuneista pahoinpitelyistä on tekijä päässyt lievemmällä sanktioilla kuin ventovieraaseen kohdistuneesta teosta. Lisäksi parisuhteessa tapahtunutta väkivaltaa on soviteltu, mikä on omiaan heikentämään uhrin asemaa. Sovittelu saattaa myös lisätä naisen riskiä joutua uudelleen puolisonsa väkivallan uhriksi.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta korostaa, että lähisuhteissa tapahtuneiden väkivallanteokojen luonne tulee ottaa nykyistä paremmin huomioon rikoslainsäädännössä ja sen soveltamisessa. Jotta lähisuhteissa tapahtuville väkivallanteoille tyypillinen toistuvuus, vallan väärinkäyttö ja kontrollointi voitaisiin ottaa huomioon rangaistuksen mittaamisessa paremmin huomioon, on *säädetävä lähisuhdevainoamista koskeva säännös*. Tässä yhteydessä tulee ottaa huomioon väkivallan toistuvuus ja moninaiset muodot, sillä pitkään jatkuneessa lähisuhdeväkivallassa teot saattavat olla hyvinkin erilaisia. Yksittäiset teot eivät ehkä ole törkeitä, siksi termi ”kokonaisuutena alistava” olisi otettava huomioon rikosnimikkeissä.

Maahanmuuttajanaisten kohtaamasta väkivallasta ei ole kattavaa tutkimustietoa. Poliisitilastojen mukaan maahanmuuttajanaiset raportoivat väkivallasta kaksi kertaa valtaväestön naisia useammin. Turvakoteihin maahanmuuttajanaiset hakeutuvat yhdeksän kertaa useammin kuin valtaväestöön kuuluvat naiset. Maahanmuuttajanaiset saattavat tarvita myös erityispalveluita saadakseen apua väkivallan uhrina. Esteinä avun saamiselle saattaa olla esimerkiksi maahanmuuttajanaisen kielitaidottomuus. Puutteelliset tiedot saatavilla olevasta palvelujärjestelmästä sekä Suomen lainsäädännön takaamista oikeuksista, velvollisuuksista ja mahdollisuuksista, ovat yleisiä esteitä avun saannille. *Maahanmuuttajanaisiin kohdistuvan väkivallan erityispiirteiden tunnistamista ja uhrien auttamista tulee kehittää systemaattisesti*. Viranomaisten tulee osata aktiivisesti tunnistaa esimerkiksi kunniaväkivalta ja tyttöjen sukuelinten silpominen naisiin kohdistuvaksi väkivallaksi.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta toteaa, että tyttöjen ympärileikkaukset ovat kaikissa muodoissaan tuomittavia. Tyttöjen ympärileikkauksen keskeisenä pyrkimyksenä on naisten seksuaalisuuden kontrollointi ja tukahduttaminen. Teoriassa tyttöjen ympärileikkauksia on Suomessa tarkasteltu rikoslain pahoinpitelytunnusmerkistön täyttävinä tekoina. Käytännössä pahoinpitelysyytteitä tyttöjen ympärileikkauksista ei kuitenkaan ole nostettu. *Tasa-arvoasiain neuvottelukunta toteaa, että tyttöjen ympärileikkauksien ennaltaehkäisemiseksi ja jo ympärileikattujen tyttöjen ja naisten tukemiseksi tulee laatia kansallinen toimintasuunnitelma*.

Naisiin kohdistuvasta väkivallasta puhutaan yleensä vain miehen ja naisen välisenä. Naisen, joka on tullut pahoinpidellyksi samaa sukupuolta olevan puolisonsa toimesta, saattaa olla erityisen vaikeaa löytää tukea. Lisäksi homo- ja transfobisia rikoksia ei dokumentoida erikseen eikä niihin puuttumiseksi ole viranomaisten erityisosaamista. Tämä heikentää seksuaalivähemmistöihin kuuluvien naisten rohkeutta tuoda kokemansa väkivalta viranomaisten tietoon, koska viranomaisten ei uskota ottavan sitä vakavasti.

Prostituutio

Ihmiskauppaan liittyy vakavia ihmisoikeusongelmia. Suomessa ihmiskauppa liittyy keskeiseltä osin prostituutioon ja paritukseen. Ongelmana mitä ilmeisemmin Suomessa kuitenkin on, että ihmiskauppatapauksia ei tunnisteta tehokkaasti viranomaisten resurssien ja koulutuksen vähyyden vuoksi. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta painottaa, että sukupuolten tasa-arvon edistymisen kannalta kaikenlaista prostituutioon ajautumista tulee ennaltaehkäistä tehokkaasti ja prostituutioon jo ajautuneita naisia ja miehiä, myös muita kuin parituksen ja ihmiskaupan uhreja, on autettava irtautumaan prostituutiosta.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta toteaa, että Suomesta puuttuu järjestelmällinen prostituutiosta irtautumista tukeva työ. Tällaisen *exit prostituutio -työn* tulisi pitää sisällään sekä etsivää työtä että prostituutioon päätymistä ennaltaehkäisevää työtä. Erityisesti tulisi kiinnittää huomiota haavoittuvimmassa asemassa olevien, kuten tyttöjen ja nuorten naisten sekä maahanmuuttajanaisten tavoittamiseen. Exit prostituutio -työtä on monissa muissa Euroopan maissa kehitetty järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti. Exit prostituutio -työllä voidaan tarjota tukea, vaihtoehtoja ja voimaannuttamista prostituutiosta pois haluaville naisille ja miehille.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta katsoo, että osittainen seksin oston kriminalisointi on tahallisuusvaatimuksineen vaikeasti valvottava. Osittaisella seksin oston kriminalisoinnilla ei myöskään ilmeisesti pystytä riittävän tehokkaasti puuttumaan prostituutiota ja ihmiskaupaa ylläpitävän kysynnän vähenemiseen. Neuvottelukunnan mukaan seksin oston täyskriminalisointia tulisikin vakavasti harkita lain soveltamiskäytännöstä lakivaliokunnalle annettavan selvityksen yhteydessä loppuvuodesta 2009.

Pääteema: koulutus ja tutkimus

Sukupuolentutkimuksen asema

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta korostaa, että *yliopistouudistuksen yhteydessä naistutkimuksen asema on turvattava*. Naistutkimuksen yksiköt ovat Suomessa pieniä, mutta kansainvälisestikin arvioiden tehokkaita. Naistutkimuksen hankkeet ovat menestyneet hyvin Suomen Akatemian ja erilaisten säätiöiden jakaessa kilpailtua tutkimusrahoitusta. Suomalaistutkijat ovat monipuolisesti osallistuneet myös alan kansainväliseen yhteistyöhön. Kokonsa puolesta suomalaisten naistutkimusyksiköiden on kuitenkin vaikea kilpailla suurempien oppiaineiden kanssa yliopistojen kovenevassa sisäisessä kamppailussa, jossa strategiseksi painoalueeksi pääseminen on edellytys opetusresurssien turvaamiseksi jatkossa.

Sukupuolentutkimuksen tuottama tieto on edellytys menestyksellisen tasa-arvopolitiikan toteuttamiselle. Naistutkimus on monitieteinen oppiaine, ja sitä opiskellaan paljolti eri tieteenalojen sivuaineena. Tämä tuottaa työelämän eri sektoreille naistutkimuksen asiantuntijoita. Tasa-arvon edistäminen edellyttää kykyä varsin erilaisten päätösten sukupuolivaikutusten arviointiin ja siihen tarvitaan sekä naistutkimuksen tuottamaa tutkimustietoa että naistutkimuksellista koulutusta.

Pääteema: valtavirtaistaminen tasa-arvopolitiikan strategiana

Tehokas sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen edellyttää nykyistä laaja-alaisempaa koordinoitua ministeriöiden välillä sekä suurempaa resursointia valtionhallinnossa. Tosiasiallisesti tehokas valtavirtaistaminen edellyttää myös ajantasaista tilasto- ja tutkimustietoa. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta

pitää tärkeänä, että kuluvalle hallituskaudella Tampereelle yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston yhteyteen perustettavan tasa-arvon tietopalvelun toiminnan jatkuvuus ja riittävät resurssit turvataan myös jatkossa.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää erittäin tärkeänä sukupuolitietoisien tutkimus- ja tilastotiedon tuottamista myös vähemmistöryhmien osalta. Vähemmistöryhmiin kuuluvien henkilöiden ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta on olennaista, että myös lainsäädäntötyössä ja poliittisessa päätöksenteossa aidosti hyödynnetään myös vähemmistöryhmiä koskevia sukupuolitalastoja ja tutkimuksia. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta korostaa, että vähemmistöryhmän pienuus ja siitä mahdollisesti johtuva tilastotiedon keruun vaikeus eivät ole päteviä syitä jättää toteuttamatta tiedonkeruu. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista tulee pohtia systemaattisesti myös miesten kannalta: mitä tämä toimenpide merkitsee eri miesryhmille tai mitä seurauksia siitä on miehille.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta katsoo, että *sukupuolinäkökulma tulee järjestelmällisesti valtavirtaistaa myös eduskunnan toimintaan*, erityisesti lainlaadintaprosessiin ja budjettiprosessin kaikkiin vaiheisiin. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan teettämä tutkimus Sukupuoli eduskunnan asiantuntijakuulemisissa (Holli & Saari 2009) nosti esiin valiokunnissa kuultujen asiantuntijoiden epätasaisen sukupuolijakauman. Joka kolmas eduskunnan valiokunnissa toteutettu konsultaatio oli naispuolisen asiantuntijan (33,9 %) ja kaksi kolmesta (66,1 %) miespuolisen asiantuntijan antama. Nais- ja miespuolisten asiantuntijoiden osuus vaihteli vahvasti riippuen siitä, mikä valiokunta tai taustataho oli kyseessä. Esimerkiksi tieteen ja tutkimuksen lohkolle naisia asiantuntijoista oli vain 17 %.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että valiokuntajäsenten valintamenettelyihin ja valiokunnissa vakiintuneisiin asiantuntijakäytäntöihin liittyy ongelmia, jotka tuottavat niin valiokunnan jäsenistön kuin asiantuntijoidenkin sukupuolivoumua. Näiden käytäntöjen muuttaminen tasapuolisemmiksi

auttaisi eduskuntaa toteuttamaan sekä perustuslain määräystä kansalaisten osallistumisoikeuksien

turvaamisesta että EY-normia sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisesta kaikkeen, myös eduskunnan omaan, päätöksentekoon. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta katsoo, että *eduskunnan tulisi systemaattisesti seurata valiokuntien jäsenvalintoja ja asiantuntijakuulemisia*. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen ja tasa-arvon edistäminen on järjestelmällisesti otettava huomioon myös asiantuntijakuulemisia kehitettäessä.

Sukupuolinäkökulma tulee valtavirtaistaa myös ulkopoliikkaan ja kehityspoliikkaan

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta toteaa, että kehityspoliitikassa tulee pyrkiä systemaattiseen sukupuolivaikutusten tarkasteluun. Ilmastonmuutoksen on todettu vaikuttavan voimakkaimmin erityisesti köyhimpien elinoloihin. Globaali köyhyys on voimakkaasti sukupuolittunut ja 70 % maailman köyhistä on naisia. Sukupuolinäkökulmasta on perusteltua kiinnittää huomiota millaisia vaikutuksia niin miesten kuin naistenkin toimilla on ilmastonmuutokseen ja kuinka eri sukupuolet voivat ehkäistä omilla toimillaan ilmastonmuutosta. Erityisen tärkeää on kiinnittää huomiota köyhyydessä elävien naisten mahdollisuuksiin selviytyä ilmastonmuutoksen tuomista haasteista.

Kolmannen maailman naisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia tulee lisätä. Naisten vaikutuskeinojen tosiasiallinen käyttömahdollisuus on usein riippuvainen heidän luku- ja kirjoitustaidostaan. Tällöin keskeiseksi tavoitteeksi nousee tyttöjen koulunkäynnin mahdollistaminen. Kehityspoliitikassa on järjestelmällisesti kiinnitettävä huomiota siihen, etteivät naisten vastuulla olevat toiminnot, kuten veden haun järjestäminen, tosiasiallisesti estä naisia ja tyttöjä kouluttautumisesta tai aikuisia naisia osallistumisesta kodin ulkopuoliseen työhön.

Naisten mahdollisuuksien vahvistamiseen ilmastonmuutosta koskevassa kansainvälisessä yhteistyössä ei ole juurikaan kiinnitetty huomiota. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää erittäin tärkeänä ulkoasiainministeriön aloitteesta käynnistettyä hanketta naisten potentiaalin hyödyntämiseksi kansainvälisessä yhteistyössä ilmastonmuutoksen ja sen haitallisten seurausten vastaisessa työssä. Hankkeen tuleekin määrätietoisesti *edistää ilmastopimukselle valmisteltavan gender-strategian ja sen toimeenpanossa noudatettavan työohjelman valmistumista ja hyväksymistä*. Sukupuolinäkökulmasta erityisen tärkeitä ovat ilmastonmuutokseen sopeutumista edistävät toimet, naisten toimintavalmiuksien vahvistaminen ja rahoitus. On olennaista, että myös naisilla on tieto ja mahdollisuus käyttää ilmastopimuksen rahoitusjärjestelyitä.

Anne Maria Holli & Milja Saari: Sukupuoli eduskunnan asiantuntijakuulemisissa. TANE-julkaisu (2009) 11, Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki 2009.

Heidi Hautala
puheenjohtaja

Hannele Varsa
pääsihteeri